

La Florència de Vasco Pratolini

El 19 d'octubre farà cent anys del naixement del tipògraf, cambrer, escriptor, periodista, mestre, traductor de francès, guionista... Un florentí polièdric que va iniciar el neorealisme

Josep Pla, a *Itàlia i el Mediterrani*, comenta: "Per Pratolini, hi ha dues Florències, la dels turistes estrangers interessats en el gran dipòsit d'obres d'art que la ciutat conté i la Florència dels florentins, que és molt diferent i que viu més aviat al marge del conjunt artístic." Aquesta segona Florència, la dels florentins, té més a veure amb el tarannà violent de les lluites entre güelfs i gibel·lins tal com les descriu Maquiavel a les *Històries florentines*, té més a veure amb la conjura dels Pazzi, que acaba amb la mort del germà de Llorenç el Magnífic, que amb les joies artístiques que hostatgen els Uffizi o la Galleria dell'Accademia. I tanmateix, aquestes lluites són essencialment florentines, es troben a l'origen d'aquesta ciutat única. Dante, al cant XXVIII de l'*Infern*, quan es troba en un dels cercles més baixos i, per tant, amb càstigs més greus, parla de Mosca de Lamberti, que "fou mala llavor per a la gent toscana", perquè va ser qui al segle XII va sembrar la discòrdia que dividiria la societat entre güelfs i gibel·lins. Pratolini, amb novel·les que relaten la lluita entre feixistes i obrers, segueix aquesta línia, mostra les pugnes internes de la Florència de la primera meitat del XX, opera una transfusió de vida privada en el cos inert de la Florència turística.

Vasco Pratolini provenia d'una família obrera del barri popular de San Frediani, a l'altre costat del Ponte Vecchio. Orfe de mare a sis anys, la seva vida no va ser fàcil. Amb la marxa del pare a la Gran Guerra, va anar a viure amb els avis i s'hi va quedar, perquè quan el pare va tornar es va casar de nou. Aviat, però, l'avi es mor i Pratolini ha d'abandonar l'escola. Freqüenta petites bandes de carrer i fa diversos oficis. Bàsicament autodidacte, entra en el món de les lletres gràcies a la seva relació amb Elio Vittorini en el diari *Il Bargello*. Lector àvid, aprofita el seu confinament en un hospital a causa de la tuberculosi per dedicar-se a la lectura.

Llegirà a fons tres escriptors que influiran en els seus primers escrits, els que ell anomenava les seves tres D: Dostoievski, Döblin i Dreiser.

Tipògraf, cambrer, escriptor, periodista, mestre, traductor de francès, Pratolini va ser un home polièdric, de gran talent, que fins i tot va col·laborar com a guionista en films com *Paisà*, de Roberto Rossellini, *Rocco i els seus germans*, de Luchino Visconti, i *Quatre dies de Nàpols*, de Nanni Loy. A més de l'activitat narrativa i cinematogràfica, la producció de Pratolini també conté escrits sobre el món de l'art.

Crònica dels pobres amants

La seva obra s'ha definit com la poesia urbana de la gent pobre i és de caràcter fonamentalment autobiogràfic. Des d'*El barri* (1946) fins a *Metello* (1955), totes les novel·les tenen com a transfons la capital de la Toscana. L'obra que el dona a conèixer internacionalment és *Crònica dels pobres amants*, la història de dos enamorats de la Via del Corno, un carreró amagat rere la plaça de la Signoria. Per bé que s'hi narra la història de dos amants i s'hi descriu l'educació sentimental dels nois del carrer, l'obra va més enllà del que anuncia el títol. El veritable protagonista és coral, és una entitat compacta: el conjunt dels veïns del carrer del Corno. El nar-

rador sovint els anomena "els cornaquesos", perquè és un organisme viu: el tram de carrer és el reg sanguini que els vivifica. Malgrat la gran diferència de tarannà que els conforma—obers i feixistes, prostitutes i dones casades, vídues i solters, àngels i lladres—, hi ha una atmosfera de respecte i bonhomia que humanitza la situació extrema en què viuen: la realitat florentina dels anys vint, la lluita entre els comunistes que miraven d'organitzar-se i els camises negres que guanyaven terreny frenèticament.

Pratolini és un dels iniciadors del neorealisme, un corrent del qual formaran part Cesare Pavese, Elio Vittorini i Italo Calvino. El florentí tradueix l'atmosfera neorealista en una poètica precisa, molt seva. Té un to intimista, líric. Una de les coses més preuades de la *Crònica dels pobres amants* és la manera com Pratolini dona un caràcter atemporal a la narració, la vivència d'aquests veïns humils al llarg de tres anys té un sentit d'eternitat, de continuïtat. Quan Maciste mor tirotejat pels feixistes a la plaça San Lorenzo, el narrador mostra els mecanismes que mouen la història i l'innegable arrelament dels veïns cornaquesos en la ciutat: "El carrer del Corno existia abans que Dante nasqués,

i, el nom, el va agafar no pas d'allò que pensu, sinó d'un *senyor*, ni més ni menys, que posseïa totes les cases. I les tropes dels carretons entre el Palau i l'Amfiteatre, on els Mèdici s'entretenien ressuscitant l'antiguitat, aquesta era la seva glòria, tot criant lleons i provocant-los amb cavalls i mastins en lloc de cristians. Dels cristians, se'n servien per a teixir la seda. ¿Ha canviat gaire tot això? ¿Ens és permès tenir un instant de descoratjament quan les armes del Govern Civil gotegen encara sang nostra i el company més estimat s'ha quedat braç en creu sota l'absis de San Lorenzo?"

Les obres de Pratolini són visuals, intimistes i d'una narrativitat clàssica, i això ha facilitat que una bona part s'hagi portat al cine-

Vasco Pratolini
(a la pàgina esquerra, llegint), una panoràmica de Florència i un detall del carreró Del Corno, on ambienta *Crònica dels pobres amants*, la seva obra més coneguda ARXIU

L'apunt

Vasco Pratolini (Florència, 19 de octubre del 1913 - Roma, 12 de gener del 1991) va ser un dels escriptors italians més importants del segle XX. Va ser un dels iniciadors del neorealisme, al costat d'altres italians com ara Alberto Moravia, Italo Calvino, Elio Vittorini i Cesare Pavese.

ma. De *Crònica dels pobres amants*, se'n farà una pel·lícula, el 1954, dirigida per Carlo Lizzani i que protagonitzaran Marcello Mastroianni, Anna Maria Ferreiro i Adolfo Consolini, entres d'altres. El director Valerio Zurlini portarà al cinema *Les noies de San Frediani* i *Crònica familiar*, i encara Mauro Bolognini dirigirà *Metello*. Aquestes quatre pel·lícules s'han pogut veure al llarg de quatre dies el passat mes de juny a la plaça Ognissanti de Florència, per commemorar el centenari del seu naixement.

Florència eterna

A més de donar-nos literatura de qualitat, Pratolini ens apropa a la ciutat de Florència des d'un vessant completament humà, real i infreqüent, perquè permet recórrer els carrers dels florentins, sentir les seves converses, com es relacionen, què mengen, què celebren, com viuen. És un accés a la ciutat per la porta de servei que permet conèixer fil per randa tots els topants: la naturalesa sensual i profunda dels seus habitants, el corrent subterrani històric que batega i manté viva la ciutat, i la convivència natural amb tanta belle-

sa. Passejar pel carrer del Corno, un carrer petit, estret, és una experiència única. Sembla que puguis veure Milena, la protagonista de *Crònica dels pobres amants*, rere la finestra de persianes abaixades.

Pratolini ens guia per aquesta ciutat. Ens alliona com el geòleg que mostra els estrats subjacents, la matèria profunda que sustenta aquest lloc únic i captivador. Gaziell, en el text *L'home és el tot*, dedicat a Florència –malauradament introbable a les llibreries i amb prou feines a les biblioteques–, descriu a les primeres pàgines l'arribada a la ciutat italiana després de força anys de no haver-hi retornat. És a mitjan dels anys cinquanta, i en aquell moment, en algun lloc de la ciutat, Pratolini escrivia *Metello*. L'autor ganxó bada pels carrers plens de vida i de bellesa, es fixa en els bonics rostres ovals de les florentines, en els comerços, en les esglésies, en els palaus, es passeja deixant-se dur per l'atzar: "Jo anava perdut expressament, d'una banda a l'altra, sense més desig que el de seguir fruit i caminant, el mateix que un dia de sol quan et capbusses a la mar, et deixes dur per l'aigua i t'hi fons en una integral benaurança. Florència és i sempre ha estat, per mi, un dels poquíssims llocs absoluts de la terra." *

Itàlia enrocada en el passat

A Itàlia, hi ha un sentit del passat molt particular que també es fa evident en l'obra de Pratolini. La manera com ha conservat les seves ciutats i tradicions té una força que no es troba en altres llocs. Josep Pla, que va viure-hi quatre anys, fa una reflexió interessant a *Cartes d'Itàlia* sobre aquest fet: "A Itàlia el passat està íntimament lligat amb el present, en el sentit que el poble viu a dins del passat amb una naturalitat absoluta. S'hi passeja per dins, hi penja la roba, s'hi troba a cor què vols. No hi ha una diferència –com a França, com al nostre país– entre arqueologia i vida actual." Aquest arrelament en el passat, la seva relació directa amb l'antiguitat romana, torna el país molt civilitzat.

Això, ho exemplifica molt bé Hannah Arendt quan comenta, a *Eichmann a Jerusalem*, per què a Itàlia la solució final ideada pels nazis no va arribar a aplicar-se: "En comptes de fer això, van internar els jueus en camps de concentració, on van viure sense córrer perill fins al moment en què els alemanys envaïren Itàlia. Aquest comportament dels italians difícilment podria explicar-se al·legant només circumstàncies objectives –és a dir, la inexistència del problema

jueu– perquè aquests estrangers creaven, com és natural, un problema a Itàlia, com en qualsevol altre estat nacional europeu basat en l'homogeneïtat ètnica i cultural de la seva població. Allò que a Dinamarca fou el resultat d'un autèntic sentit polític, d'una quasi innata comprensió de les exigències i responsabilitats de la ciutadania i de la independència, per als italians era el resultat del general i quasi automàtic sentit humanitari d'un poble antic i civilitzat."

Pratolini en català

La *Crònica dels pobres amants* es va publicar el 1947. Maria Aurèlia Capmany la va traduir al català l'any 1965 a la col·lecció *El Balanci* d'Edicions 62. Un any més tard, a la mateixa col·lecció, es va publicar *Metello*, també traduïda per ella. Queda pendent de portar al català l'altra gran obra de Pratolini: *Crònica familiar*. És la seva sisena obra i la va dedicar pòstumament al seu germà. La seva mare va morir en donar a llum el seu segon fill i, durant molts anys, Pratolini l'havia culpant d'haver estat el causant de la desaparició de la mare. *Crònica familiar* narra la gènesi, l'evolució i la tràgica fi del lligam afectiu entre l'autor i el seu germà.